UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Philippi Clvveri[i] Sicilia Antiqva

Clüver, Philipp

Lvgdvni Batavorvm, 1619

Cap. III. Panormus urbs cum portu. Ercta mons & castellum. Orethus & Eleutherus amnes. Solûs opidum. Himera urbs & amnis. Thermae urbs, sive Aquae Himerenses. Minervius ager.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14145

Visual Library

Hyccara. Huc adde quæ Fazellus, Decad. I, lib. VII, cap. VI, tradit his verbis: *Post Elymam Hyccaris, vetus in hac orâ opidum, ad passuum millia* XII *situm, defecit. cuius ruinæ prorsus jacentes adhuc exstant loco Garbolangi vocitato. ubi turris superstructa hodiè est, thynnorumque captura. Perseverat autem prisci nominis id tantummodò vestigium, quòd locus ille Murus Carinis adpellatur: ab antiquo procul dubio derivatum.* Vulgò dicitur incolis *Muro di Carini:* quod haud dubiè anteà dicebant *Muro d' Iccarini*; id est, *Murus Hyccarinorum.* De origine antiqui vocabuli sic refert Athenæus lib. VII: Τίμαιος δ' ἐν τῇ τεσσαιδεκάτῃ τῶν Ἱστοριῶν, φησὶ δὲ Σικελικὸς πολιχνίῳ (λέγω δὲ τῶν Ὑκκάρων) Ἁλαλεγόμῳ, πρεσαγορεύθῃναί φησι τὸ πολίχνιον Ἁλὼ τὸ τὰς πρώτας τῶν ἀνθρώπων ἐλθούσας ὅτι τὸν τόπον, ἰχθῦς εὐρεῖν τὰς καλεμένας ὕκκας, καὶ τότας ἐγκύους, δι' ἃς οἰωνισαμένους Ὑκκαρον ὀνομάσαι τὸ χωρίον. Hoc est: *Timæus, Historiar. lib.* XIII, *de Hyccaris Siciliæ opidulo verba faciens, sic adpellatum id tradit, quòd qui primi mortalium in eum locum venerunt, pisceis reperissent hyccas nomine; eosque prægnanteis. quod augurium & omen sequutos, locum nominasse Hyccarum.*

Porrò AQVAE illæ PERTICIANENSES, Antonino in præscripto itinere memoratæ, incertum est. Iter ita habet:

Ab Yccaris per maritima loca Drepanum usque M. P. XLVI, sic:

Parthenico	XII.
Ad Aquas Perticianenses	XVI.
Drepanis.	XVIII.

Fazelli etiam suprà citata sunt ista: *A Drepano ad Aegitharsum promontorium, Caput S. Viti hodiè dictum, millia passuum* XVIII. *à Capite S. Viti ad Castrum ad mare, Segestanum olim emporium,* XVII. *à Castro maris ad arcem S. Cathaldi, quæ Elymæ subest,* XII. *ab Elymâ ad Hyccaram, nunc Carini murum,* XII. Tres equidem isti apud Antoninum numeri, in unum computati, conficiunt millia XLVI, quæ in capite itineris perscripta sunt. at ipsi huius oræ maritimæ à Muro Carinorum ad Drepanum longitudini, quæ millium est LVIIII, minùs respondent. A Parthenico sive Palimitâ ad Scupellum quum XVII sint millia, & hinc recto itinere per mediterranea Drepanum usque circiter XVIIII; suspicari aliquis possit, ipsum Scupellum antiquorum esse *Aquas Perticianenseis*: eumdemque locum alio nomine dictum fuisse *Cetaria.* verùm aquæ heic sive calidæ sive frigidæ memorabiles planè nullæ sunt: tum totum iter Antoninus *per maritima loca* actum fuisse, disertè in prædicto capite docet. Quapropter suspicandum est, corruptum primò fuisse genuinum numerum inter Parthenicum & Aquas Perticianenseis in XVI: & hinc porrò germanum quoque in capite numerum vitiatum ab imperito correctore in XLVI. Id si concedatur; *Aquæ Perticianenses* fuerint ad suprà dictum promontorium S. Viti; unde millia Drepanum usque numerantur XVIII, quæ Itinerarium habet. Fazellus, Decad. I, lib. VII, cap. III ita scribit: *Promontorium S. Viti etsi nullam hodiè teneat coloniam; puteos tamen exhibet perenneis; & inter duos angulos, in mare procurrenteis, stationem habet navium capacissimam. cui à litore* 10 *passus recedens incubat rupes quædam, à reliquo monte divulsa, Conterrana adpellata. quam urbem olim fuisse & terræ motu disjectam, nullâ auctoritate nulloque signo vulgus prædicat.*

CAP. III.

Panormus urbs cum portu. Erĉta mons & castellum. Orethus & Eleutherus amnes. Solûs opidum. Himera urbs & eiusdem nominis fluvius. Thermæ urbs, sive Aquæ Himerenses. Minervius ager.

IPsa hinc *urbs* ὁ Παίορμος, PANORMVS, Thucydidi, Polybio, Ciceroni, Dioni, Straboni, Melæ, Plinio, Silio, Frontino, Ptolemæo, duobus Itinerariis Romanis, Procopio, Stephano, ac Scholiastæ Apollonii memorata, vulgò nunc incolis dicitur *Palermo*; omnium totius Siciliæ maxima ac splendidissima; regni caput, ac sedes præsidis, quem Hispaniarum rex huc cum titulo viceregis mittit. Antiquum eius vocabulum compositum est ex duabus vocibus, πάνυ & ὅρμος· quorum illud PANORMVS *opidum.*

illud *omnino*, hoc *navium adpulsum* sive *stationem* significat: quasi dicas *eximium portum*. Diodorus lib. XXII, ut referunt Eclogæ legationum: ὁ δὲ Πύρρος ἦκεν ἐπὶ τῶν Πανορμιτῶν πόλιν, ἔχουσαν λιμένα κάλλιστον τῶν κατὰ τὴν Σικελίαν· ἀφ' οὗ καὶ τὴν πόλιν συμβέβηκε πεπυχέναι ταύτης τῆς προσηγορίας. Id est: *Pyrrhus Panormitanorum urbem adgreditur: quæ pulcerrimum totius Siciliæ portum habet. ex quo & adpellationem istam urbs consequuta est.* Hinc etiam posterioris ævi grammatici & veterum Latinorum auctorum exscriptores Græco huic vocabulo adspirationem interposuerunt; licet eam Græca lingva non admittat. Vibius, in Catalogo fluminum: *Orethus, Panhormi Siciliæ.* Apud Plinium, lib. III, cap. VIII: *Lilybæum promontorium, Drepana, mons Eryx: opida, Panhormum, Solûs, Himera.* Et consimiliter lib. IIII, cap. V, in descriptione Achaiæ: *Panhormus portus.* Et eiusdem libri cap. XII, in descriptione Cretæ: *Opida, Rhythymna, Panhormum, Cyteum.* Hinc quoque nostro hoc sæculo inscriptionibus antiquis, in quibus *Panormitanorum respublica* memorabatur, exscriptores pravè curiosi eamdem adspirationem inseruerunt. Cæterò notandum, vocem hanc Græcam masculini esse generis, quia adjiciebatur substantivo vocabulo ὁ λιμήν. Homerus, Odyssææ lib. XIII, de Vlysse loquens ad Ithacam delato:

Τὴνεκ' ἄρ' ἀλλοειδέα φαινέσκετο πάντα ἄνακτι,
Λᾶαί τε τρηχεῖαι, λιμένες τε πάνορμοι.

Id est:

Propterèa variata videbantur omnia regi;
Viæ directæ, ac portus opportuni.

Ad quæ ita scholiastes poëtæ Eustathius: Πάνορμοι λιμένες, οἱ ἀγχιβαθεῖς· εἰς οὓς ἀεὶ τοῖς πᾶσι νηῦς ἔστιν ἐν παντὶ ἀνέμῳ ὁρμίζεσθαι. Id est: *Panormi portus dicuntur, qui sunt profundi. in quos ob id ipsum quælibet navis quovis vento adpellere potest.* Apollonius Ἀργοναυτικῶν lib. I:

Ἔνθ' Ἀργὼ πέκτυψεν ἐπηγορμένη ἀνέμοισι
Θρηϊκίοις· καλὸς δὲ λιμὴν ὑπεδέκτο θέουσαν.

Id est:

Huc tum Argo navis adpulit, actа ventis
Threïciis: pulcerque portus cursu eò contendentem recepit.

Ad quæ ita Scholiastes: Λιμὴν ὑπεδέκτο.] Πανόρμου, λιμὴν τῆς Κιζύκης, ἤ ὁμώνυμος πόλις ἐν Σικελίᾳ. Id est: *Portus recepit.*] *Panormus, portus Cizyci: cui cognominis urbs in Siciliâ.* At Plinius id urbis vocabulum tùm in Siciliâ tùm in Cretâ neutro formavit genere, PANORMVM. Et Thomas Fazellus, Decad. I, lib. VIII, cap. I, ita tradit: *In lapide alio, Adriano Cæsari inscripto dicatoque, hæc duo verba ad calcem leguntur:* RESPVBLICA PANORMII. *ex quibus constat, hanc urbem apud veteres* PANORMVM, *& gentiles Panormienses adpellatos fuisse.* Sic scilicet opida dicebantur in Italiâ, *Populonium, Vetulonium, Volsinium, Lavinium, Corsinium:* quorum opidani, *Populonienses, Vetulonienses, Volsinienses, Lavinienses, Corsinienses.* Sed pleraque desinentia in *ium*, faciebant gentilitia in *ini*: ut in eâdem Italiâ, *Opitergium, Patavium, Aretium, Iguvium, Clusium, Sutrium, Caudium, Canusium, Brundusium, Rhegium*; quorum gentilia, *Opitergini, Patavini, Aretini, Iguvini, Clusini, Sutrini, Caudini, Canusini, Brudusini, Rhegini.* Ad eumdem igitur modum à Panormio quoque dici poterant PANORMINI. Stephani epitomator: Πάνορμος, πόλις Σικελίας ἔστι λιμήν, ὡς Πολύβιος. οἱ κατοικοῦντες, Πανορμῖνοι· ὁ δὲ ..... ἐν Σικελίᾳ πολίτης, Πανορμίτης. λέγεται δὲ ἔστι Πανορμεύς. Id est: *Panormus, urbs Siciliæ cum portu: auctore Polybio. Inquilini inde dicuntur Panormini. natus verò in Siciliâ opidanus, Panormita. cæterùm dicitur etiam Panormensis.* Hoc fortè à neutrîus generis vocabulo *Panormum.* Illud verò Græcorum Πανορμῖται Latinis formabatur PANORMITANI; teste Cicerone in Verrinis II, III, IIII, & V: & item inscriptionibus antiquis compluribus.

Pervetustam esse urbem ex Thucydide discimus. cuius verba lib. VI, ubi de priscis Siciliæ agit incolis, hæc sunt: Οἴκουν δὲ καὶ Φοίνικες σχεδὸν πᾶσαν μὲν τὴν Σικελίαν, ἀκρωτήρια δὲ τῆ θαλάσσῃ ἀπολαβόντες, καὶ τὰ ὑπακείμενα νησίδια, ἐμπορίας ἕνεκεν τῆς πρὸς τοὺς Σικελούς· ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἕλληνες πολλοὶ καὶ θαλάσσαν ἐπέπλεον, ἐκλιπόντες τὰ πλεῖα, μετοίκουν καὶ Σολόεντα καὶ Πανορμον ἐγγὺς τῶν Ἐλύμων συνοικίσαντες ἑαυτοῖς, ξυμμαχίᾳ τε πίστει τῇ τῶν Ἐλύμων, καὶ ὅτι ἐντεῦθεν ἐλαχίστου πλοῦ Καρχηδὼν Σικελίας ἀπέχει. Hoc est: *Phœnices præterea circa omnem habitabant Siciliam, occupatis extremis ad mare partibus, parvisque insulis ei objacentibus; negotiandi cum Siculis causâ. At postquàm permulti Græcorum illuc cum navibus trajecerunt;*

relictis

relictis plerisque, Motyam & Solûntem ac Panormum, finitima Elymis opida, sedibus ibi positis, unà incoluerunt; cùm Elymorum freti societate, tùm quòd exiguo inde ad Carthaginem trajectu Sicilia distat. Factum hoc esse communi ope à Phœnicibus simul Sicilienſibus & Pœnis Carthaginienſibus, circa Olympiadem L, id est, circa annum ante natum Iesum ɔ ɔ Lxxx, prioris voluminis cap. II docuimus. At quia vox ista Thucydidis ξωοικίζειν admodùm est anceps; quidpe quæ & condere de novo urbem, & jam anteà conditam novis frœquentare incolis, significet: quæritur, utrum horum tunc à Phœnicibus atque Carthaginienſibus factum sit. Græca quum sint Πάνορμος & Σολόεις vocabula, à Græcis fuisse conditas eas urbeis suspicari pronum erat. hinc doctissimus Marianus Valgvarnera, in libro de primordio urbis Panormitanæ, deque primis Siciliæ atque Italiæ cultoribus, ubi Cyclopes, primos huius insulæ cultores, Græci fuisse generis primosque Panormi conditores, compluribus demonstrare laborat conjecturis; hoc etiam Græci vocabuli ceu firmissimo usus est argumento. Verùm nos Motyam à Cnidiis Græcis prædictâ Olympiade L fuisse conditam, moxque eam Phœnices cum Carthaginienſibus, pulsis primis conditoribus atque incolis, occupasse, suprà libri huius secundi cap. I ostendimus. Ex hoc igitur argumento quid vetat colligere, *Panormum* quoque ac *Solûntem* à Græcis, non à Phœnicibus, primum ortum nomenque accepisse? nam ea originatio, quam Panormo suo Valgvarnera ac Fazellus innumeris penè conjecturis nescio ex quibus lapideis urbis monumentis, obscuris ac dubiis literis conscriptis, adstruere connituntur, ambigua admodùm, vel ipsis testibus, ac lubrica, planéque incredibilis est. Cur autem inter Græcas colonias prædictæ tres urbes à nemine veterum auctorum connumeratæ fuerint, causam in unius Motyæ historiâ satis perspici puto. Nimirum, ab Olympiade XI, quo tempore primi Græcorum in Siciliam trajecerunt, ut prædicti lib. I cap. II ostensum est, ad Olympiadem usque L, bellum inter Phœnices, extremas tunc insulæ oras tenenteis, ac Græcos perpetuum fuit; pellentibus his illos ex dictis maritimis locis, coloniasque in iis alias subinde atque alias condentibus; donec ad extimam usque insulæ versùs occasum Solis & Carthagini proximam partem perventum est. tum Carthaginienses, simul in auxilium à consangvineis Phœnicibus vocati, simul suæ jam metuentes ex vicinitate locorum urbi, summis viribus in insulam trajecerunt; conjunctisque cum illis copiis, quum aliis locis nequirent, extremis istis, Motyâ, Panormo, & Solûnte, nuperrimè conditis urbibus, Græcos ejecerunt; auxiliantibus ipsis etiam Elymis sive Aegestaniş: occupatas verò urbeis novis incolis frequentarunt, firmiúsque communiverunt. unde illud Marciani Heracleensis in circuitu Orbis, post enumeratas in Siciliâ Græcorum colonias:

Τὰ δὲ λοιπὰ βάρβαρ' ἐστὶ τῶν πλισμάτων,
Καρχηδονίων ἐντὶ χισάντων τὰς τόπας.

Hoc est:

Reliqua opida sunt Barbarica;
Loca à Carthaginienſibus communita.

Pausaniæ etiam in Eliacis sunt ista: Ἔτι δὲ κῆ τῷ ἄκρᾳ ἐν Σικελίᾳ, τῷ πρὸς μεσημβρίαν ἤδη Λιβύης καὶ Νότου, καλουμένῳ δὲ Πάχυνον, Μοτύη πόλις· οἰκοῦσι δὲ Λίβυες ἐπ' αὐτῇ καὶ Φοίνικες. * *. Οἱ δὲ Φοίνικες ἐς Λίβυες ξόλῳ ἀφίκοντο κοινῷ, καὶ ἄποικοι Καρχηδονίων εἰσίν. Id est: *Ad Pachynum Siciliæ promontorium, quod in Africam & austrum vergit, urbs est Motya; quam Afri ac Phœnices habitant.* Et mox: *Phœnices atque Afri communi classe in insulam venerunt: Carthaginienſiumque sunt coloni.* Perperam heic Pausaniam adpellasse *Pachynum promontorium*, quod erat *Lilybæum*, suprà huius libri II cap. I docui. per *Afros* autem intelligi Carthaginienſeis, qui communibus cum Phœnicibus copiis communique expeditione ex dictis tribus opidis pepulerunt Græcos, lib. I, cap. II ostensum est. De eâdem *Motyâ* urbe idem Pausanias ita in Phocicis: Λέγει δὲ ὁ Ἀντίοχος Ξενοφάνους Συρακόσιος ἐν τῇ Σικελιώτιδι συγγραφῇ, ὡς ὅτι Πάχυνον τῇ ἄκρᾳ τῇ ἐν Σικελίᾳ κτίσαντες πόλιν οἱ Κνίδιοι, αὐτοὶ μὲν ἐκπίπτουσιν, ὑπὸ Ἐλύμων καὶ Φοινίκων πολέμῳ πιεσθέντες. Id est: *Ait Antiochus Syracusanus, Xenophanis filius, in Sicilienſi historiâ, Cnidios ex eâ urbe, quam ad Pachynum Siciliæ promontorium condiderant, ab Elymis ac Phœnicibus bello pulsos esse.* De eâdem re ita tradit Diodorus, lib. V: Οἱ δ' οὖν Κνίδιοι πλεύσαντες τῆς Σικελίας εἰς τὰς κατὰ Λιλυβαῖον τόπας, κατὰ τὴν πεντηκοστὴν Ὀλυμπιάδα, κατέλαβον Αἰγεσταίους καὶ Σελινουντίους διαπολεμοῦν-

λεμεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους· πειθόντες δὲ τοὺς Σελινουντίους συμμαχεῖν, πολλοὺς ἀπέβαλον κατὰ τὴν μάχην. οἱ δὲ περιγενόμενοι, ἐπειδὴ κατεπολεμήθησαν οἱ Σελινούντιοι, διέγνωσαν ἀποίκους πόλιν ἐπ' οἴκου. Hoc est: *Cnidii, in Siciliam transvecti, ad Lilybæum adpulerunt, Olympiade* L. *Bellum tum Aegestani ac Selinuntii inter se gerebant. In societatem igitur Selinuntiorum perlecti, multos in prœlio amiserunt. Itaque, victis bello Selinuntiis, superstites domum reverti constituerunt.* Liparenseis occupasse insulas, ibidem tradit Diodorus; ut & Pausanias, dicto loco in Phocicis. Idem Diodorus lib. IIII: Δωριεὺς ὁ Λακεδαιμόνιος, καταντήσας εἰς Σικελίαν, ἔκτισε πόλιν Ἡράκλειαν. Ταχὺ δ' αὐτῆς αὐξομένης, οἱ Καρχηδόνιοι φθονήσαντες ἅμα καὶ φοβηθέντες, μή ποτε πλεῖον ἰσχύσαι τῆς Καρχηδόνος, ἀφέλησθαι τῶν Φοινίκων τὴν ἡγεμονίαν, στρατεύσαντες ἐπ' αὐτὴν μεγάλαις δυνάμεσι, καὶ κατὰ κράτος εἷλόντες, κατέσκαψαν. Id est: *Dorieus Lacedæmonius, in Siciliam profectus, Heracleam ibi condidit. quæ subitis incrementis amplificata, invidiam Carthaginiensibus simul atque metum injecit, ne quando, supra Carthaginis potentiam evalescens, principatum Pœnis adimeret. Itaque magnis copiis eam adgressi, vi captam funditus diruerunt.* Tum etiam Elymos sive Aegestanos auxilium tulisse Carthaginiensibus, patet ex Herodoti lib. v. Factam eam Pœnorum expeditionem circa Olympiadem LXX, suprà lib. I, cap. XVII, in descriptione Heracleæ, ostensum est. Eadem igitur ratio atque causa etiam anteâ, circa Olympiadem L, Pœnis fuit Græcos ex novissimè conditis opidis Motyâ Panormo ac Solûnte ejiciendi. Hoc sanè omnium certissimum istarum urbium dari potest primordium. illa verò Valgvarneræ docta magis quàm vera cuivis legenti adparuerit originatio. Celebrem exinde semper fuisse sub Carthaginiensium ditione urbem juxtà ac portum, ex Diodori historiis, quæ sunt lib. XI, XIII, XIIII, XXII, & XXIII, perspicitur. Polybius etiam lib. I, in historiâ belli Punici primi, ita de eâ scribit: Οἱ δὲ καταστάντες ἄρχοντες, Αὖλος Ἀτίλιος καὶ Γναῖος Κορνήλιος, κατάραντες εἰς Πάνορμον τῆς Σικελίας τεσσαράκοντα ναυσὶν, ἥπερ ἦν βαρυτάτη πόλις τῆς τῶν Καρχηδονίων ἐπαρχίας, ἐπεχείρησαν αὐτῆι πολιορκεῖν. συνεσήμβροι δὲ καὶ δυεῖν τόπων ἔρυμα, προσήγαγον ταῖς μηχαναῖς. ῥαδίως δὲ ἑλόντες περὶ θάλατταν πύργους πεσόντας, καὶ βιασάμενοι ταύτης τῆς τριήρους, ἡ μὲν καλουμένη Νέα πόλις ἑαλώκει καθ' ἑκάτερον· ἡ δὲ Παλαιὰ προσαγορευομένη, τότε συμβαίνον, ἐκινδύνευε· διὸ καὶ ταχέως ἐνέδωκαν αὐτῆι οἱ κατοικοῦντες. Id est: *Novi consules, Aul. Atilius & Cn. Cornelius, classe navium* CCC *Panormum in Siciliâ adpellunt: eamque urbem, omnium in ditione Carthaginiensium caput, obsidere adgrediuntur. Itaque duobus locis operibus institutis, machinas admovent. Dejectâ non difficulter turri admare sitâ, quum illac irrupissent milites, capta est per vim illa opidi pars, quæ dicitur Neapolis.* [id est, *Nova urbs.*] *nec mediocriter jam illa, quam Paleam* [id est, *Veterem*] *vocant, periclitabatur. itaque deditionem sine morâ opidani fecerunt.* Quanto intervallo haud obscura opida, Fanum Dianæ & Agathyrnum, de quibus pòst dicetur, antecesserit bello Punico secundo, ostendere voluit Silius lib. XIIII, his versibus:

Cætera Elisæis aderat gens Sicana votis.
Mille Agathyrna dedit, perflataque Strongilos austris.
Mille Thoantææ sedes Fascellina divæ.
Tergemino venit numero fœcunda Panormos;
Seu silvis sectare feras, seu retibus æquor
Vertere, seu cœlo libeat traxisse volucrem.

Hinc Melæ, lib. II, cap. VII, hoc Siciliæ latere, *inter Lilybæum & Pelorida* promontoria, unæ memorantur *Panormus & Himera*. & Strabo, lib. VI, de suâ ætate loquens, Παῦορμος δὲ, inquit, καὶ Ῥωμαίων ἔχει κατοικίαν. id est: *Panormus etiam coloniam habet Romanorum*. Cicero, Actione in Verrem III: *Fœderatæ civitates duæ sunt, quarum decuma venire non soleant: Mamertina & Tauromitana. quinque præterea sine fœdere immunes civitates ac liberæ; Centuripina, Halesina, Segestana, Halyciensis, Panormitana*. In Tabulâ tamen itinerariâ, miror, nomini eius nullum insignioris urbis signum adpositum esse.

ERCTA *castellum.* Portui Panormitano ab occasu solis mons imminet, cui CASTELLVM quondam superstructum ἡ Εἰρκτὴ Polybio, & Diodoro ἡ Ἑρκτὴ, ERCTA, huic etiam plurali numero αἱ Ἕρκται, ERCTÆ, dicitur. Latinè idem vocabulum verteris CARCER, & CARCERES. Diodori lib. XXII sunt ista: Ὁ δὲ Πύρρος ὁρμήσας ἦλθε ἐπὶ τῶν Παορμιτῶν πόλιν. εἷλε δὲ καὶ ταύτην κατὰ κράτος. καὶ τῶν Ἑρκτῶν καταλαβὼν τὸ ἐχύρωμα, πάσης τῆς Καρχηδονίων ἐπεκράτησε δυνάμεως, καὶ κύριος ἐγένετο, πλὴν Λιλυβαίου. Id est: *Pyrrhus statim Panormitanorum urbem aggreditur: eamque vi cepit. Et munitione Erctarum occupatâ, omnem Carthaginiensium ditionem suæ potestatis & arbitrii fecit, præter Lilybæum.* Et lib. XXIII: Πολιορκή-

λιορκήσαντες δὲ Ῥωμαῖοι καὶ Ἐρκτὶν φρούριον πεζῶν μυριάσι τέσσαρσι καὶ χιλίοις ἱππεῦσιν, ἐλεῖν οὐκ ἴσχυσαν. Hoc est: *Quum verò Romani Erctam quoque castellum* XL *millibus peditum & mille equitibus obsedissent, expugnare id haud potuêre.* Situs eius loci egregiè atque eleganter describitur à Polybio, lib. I, his verbis: Ὁ δὲ Ἀμίλκας, ὁ Βάρκας ὀνομαζόμενος, κατῆρε παντὶ τῷ στόλῳ πρὸς τὴν Πανορμῖτιν, καὶ καταλαμβάνει τὸν ὀνομαζόμενον τόπον, ὃς κεῖται μὲν Ἐρυκος καὶ Πανόρμου μεταξύ, πρὸς θαλάττῃ, πολὺ δέ τι τῶν ἄλλων δοκεῖ διαφέρειν τόπων ὀνειδεύοντι πρὸς ἀσφάλειαν στρατοπέδων, καὶ χερσονησίου. ἔστι γὰρ ὄρος τεῖχος ἐξαίρετον ἐκ τῆς περικειμένης χώρας εἰς ὕψος ἱκανόν· τὰ δὲ περὶ μέσον τῆς ἄνω στάσεως ἐπίπεδα τῶν ἑκατὸν σταδίων, ὑφ' ἧς ὁ περιέχομαι τόπος ἅπας εὔβατος ὑπάρχει καὶ χωρήσιμος· πρὸς μὲν τὰς πελαγίους πρόσαις κρύφιος κεῖται, θαλασσίων δὲ θηρίων εἰς τὸν ἀμοιβαῖον. περιέχεται δὲ κρημνοῖς ἀπροσίτοις ἔκ τε τῆς θαλάττης μέρος καὶ ἐκ τῶν μεσογαίων παρήκοντος. τὰ δὲ μεταξὺ τούτων ἐστὶν ὀλίγης καὶ βραχείας δεόμενα κατασκευῆς. ἔχει δ' ἐν αὑτῷ λόφον, ὃς ἅμα μὲν ἀκροπόλεως ἅμα δὲ σκοπῆς εὖ φύσει λαμβάνει τάξιν, καὶ τὴν ὑποκειμένης χώρας. κεῖται δὲ λιμένος ἄκρως πρὸς τὸ δόρυ Δρεπάνου καὶ Λιλυβαίου δρόμου ὄντι τῆς Ἰταλίας, ἐν ᾧ πλῆθος ὕδατος ἄφθονον ὑπάρχει. πρόσοδοι δὲ τοῦ λόφου εἰσὶ τρεῖς, τὰς δυσχερεῖς· δύο μὲν ἀπὸ τῆς χώρας, μίαν δ' ἀπὸ τῆς θαλάττης, ἐν ᾗ καταστρατοπεδεύσας πρῶτος Ἀμίλκας, ὡς αὐ μή τι πόλεως οἰκείας, μήτ' ἄλλης ἐλπίδος μηδεμιᾶς αὐτιχόμενος, εἰς μέσους τοὺς πολεμίους ἑαυτὸν δεδωκώς· ὅμως δὲ μικρὰς εὐθὺς τὰς τυχούσας Ῥωμαίοις ἀγῶνας καὶ κινδύνους παρεσκεύασε. πρῶτον μὲν γὰρ ἐντεῦθεν ὁρμώμενος καθ' θαλάτταν, τὸ παράλιον τῆς Ἰταλίας ἐπόρθει μέχρι τοῦ Κυμαίων χώρας· δεύτερον δὲ καθ' ὑμᾶς παρασταπεδεύσαντων αὐτῷ Ῥωμαίων πρὸς τὸ Πανορμιτῶν πόλεως ἐν ἴσῳ πάντι σταδίοις, πολλὰς δὲ ποικίλους ἀγῶνας ζωγρήσαντο καθ' ὑμᾶς ἀγεδὸν ὅλῃ τρεῖς ἐνιαυτούς. Hoc est: *At Amilcar, cognomine Barca, ad fineis Panormitanorum cum omni classe adpulit: ibiq; locum occupavit ad mare situm, inter Erycem & Panormum, qui dicitur Supra carcerem; vulgòque existimatur omnium locorum esse ad castra metandum aptissimus, & ad fovendum quamvis diu exercitum. mons quidpe est, præruptus omni ex parte, è circumjectâ planitie in altum sic satis sè attollens. estq; eius ambitus in summo fastigio non minor quàm* XII *millium &* IO *passuum. medium omne spatium pecori alendo & frugibus serendis aptum est: adversùs marinos flatus egregiè comparatum; pestiferarum bestiarum in totum immune: utrimq;, & à mari & ab eâ parte, quâ cohæret mediterraneis, ita circumdatum præruptis & præcipitibus locis, ut ad media intervalla parvâ brevi q; munitione sit opus. in hac item planitie tumulus adsurgit, sic à naturâ factus, ut arcis vicem obtinere ac speculæ ad observandam subjectam regionem queat. habet & portum aquâ abundantem; iis opportunum, qui à Drepano aut Lilybæo Italiam cursu petunt. aditus ad montem tres omnino sunt; iiq; opido difficiles: duo à terrâ; unus à mari. Vbi quum ingenti audaciâ castra munisset Amilcar; (sociam enim nullam urbem habens, neq; spem ullam aliam, in medios se hosteis dederat:) plurimum Romanis negotii facessit, & gravibus eos periculis implicuit. nam primùm ex eo loco navibus proficiscens, oram Italiæ ad Cumanorum usq; fineis devastabat. dein, quum non longè castra Romani locassent ante Panormum urbem, intervallo passuum* IOCCXXV; *magnas cum illis pugnavit pugnas terrestreis, trium fermè annorum spatio.* Prima quidem illa loci indicatio inter Panormum & Erycem nimis erat vaga; quum intervallum inter ea opida sit millium fermè LX. sed eamdem postremò certiori loco intendit; ubi non longè ab eo castra Romanos locasse ait, à Panormo verò passus IO CXXV tantùm. Mons is hodieque excelsus, mille passus ab urbe distans, vulgari incolis vocabulo adpellatur *Monte Pelegrino*; nulli alii monti junctus. aditum unicum habet commodum, quà Panormum ortumque hiberni Solis spectat: quem duo vel tres homines custodire possunt. Tumulus in mediâ eius planitie positus speculam sustinet, ex qua sublati ignes piratarum hostiumque adventum Panormitanis prænunciant.

Porrò urbem ab ortu Solis præfluit ORETHVS *amnis*. Vibius in Catalogo fluviorum: *Orethus, Panormi Siciliæ.* Vulgò hodiè incolis vocatur *L'Amiraglio fiume.* Meminêre eius Polybius quoque & Diodorus: sed sine nomine. Polybii verba lib. I hæc sunt: Ὁ δὲ Ἀσδρούβας, ἀναλαβὼν ἐκ τῆς Λιλυβαίου τὴν δύναμιν, ὥρμησε καὶ καταστρατοπέδευσε πρὸς ταῖς ὄρεσι τῆς χώρας τῆς Πανορμίτιδος. Ὁ δὲ Κεκίλιος θεωρῶν τὴν Ἀσδρούβαν καταπεφρονηκότα, καὶ παρεδάζων ἐκκαλεῖται τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ, συνεῖχε τοὺς στρατιώτας ἐντὸς τῶν πυλῶν. οἷς ἐπιμερόμενος Ἀσδρούβας, ὡς ἐτολμᾶτο αὐτίχ' ἑαυτὸν καὶ Κεκιλίου, θρασείως ὁρμήσας πρὸς τὸ στρατόπεδον κατῆρε διὰ τῶν στενῶν εἰς τὴν Πανορμῖτιν. φθείροντες δὲ τοὺς καρποὺς αὐτοῦ μέχρι τῆς πόλεως, ἕμενεν ὅτι τὸ ὑποκείμενος γώμης ὁ Κεκίλιος, ἕως αὐτὸν ἐξεκαλέσατο διαβῆναι τὸν ποταμὸν ἀπὸ τῆς πόλεως πορρωτέρω. ἐπεὶ δὲ τὸ θηρίον διεβίβασαν οἱ Καρχηδόνιοι καὶ τὴν δύναμιν, τὸ τρίτον αὖτε δὲ τοὺς ἀζύγους ἐξαποστέλλων ἠρώτα, μέχρι πᾶν αὐτοὺς ἐκτάξαι τὸ στρατόπεδον ἠνάγκασε. συνθεασάμενος δὲ γινόμενον ὁ Ἀσδρούβας, ἵνας μὲν τὰ ἀκίνητον πρὸ τοῦ τείχους καὶ τὰ ἄφορα παρέλαβε,

ORETHVS *fluvius.*

λαβε, προσβαξας, αὐ ἐγγίζη τὰ ἡηλα πρὸς αὐτὰς, χρῆσθαι τοῖς ἔλεσιν ἀφθόρως. Id est: *Asdrubal, Lilybæo. cum exercitu profectus, ad fineis agri Panormitani castra posuit. Cecilius, temerariam Asdrubalis cernens audaciam; quò hunc eius impetum magis etiam irritaret, suos intra portas continuit. Qua re elatus Asdrubal, tamquàm non audente exire contrà Cecilio, ausu præcipiti cum universis copiis per angustias in Panormitanum agrum irrumpit. Qui quum ad ipsum usque opidum fruges corrumperet; in susceptâ semel sententiâ mansit Cecilius, quoad hostem fluvium, qui ante urbem fluit, transire perliceret. Trajectis elephantis cum exercitu, tum verò expeditos immittere Cecilius, atque adversarios lacessere; donec universum exercitum in aciem educere coëgisset. tandem voti compos, manum expeditorum ante murum fossamq; locat; jussam, si propius bestiæ accesserint, crebris telis eas obruere.* De eâdem re ita Eclogæ legationum referunt ex Diodori lib. XXIII: Ἀσδρύβας ὁ στρατηγὸς τῶν Καρχηδονίων, βλασφημούμενος ὑπὸ τῶν ἰδίων, διὰ τὸ μὴ πολεμεῖν, αἰσχύνης μὴ πάσης δυνάμεως, διὰ τῆς Σελινουντίας δυσχωρίας ἦλθεν εἰς τὸ Πάνορμον. καὶ διαβιβάσας τὸν ποταμὸν τὸ ζωύγιον, περὶ τὰ τείχη ἐστρατοπέδευσε. Id est: *Asdrubal, Carthaginiensium dux, malè audiens apud suos, quòd non pugnaret: cum toto exercitu profectus per Selinuntii agri angustias ad Panormum pervenit. vicinumq; amnem transgressus, circa muros castra posuit.* Fauces istæ sunt, per quas è Selinuntio agro juxta Crimisum amnem, sive Belicem dextrum, per opidulum Græcorum casale adventantes, ad cœnobium divæ Mariæ de Gratiis, haud procul à dextrâ Orethi ripâ situm, transeunt.

ELEVTHERVS *amnis.*

Vltra Orethum proximus sequitur Ἐλεύθερος ποταμὸς, ELEVTHERVS *amnis*; uni Ptolemæo memoratus, hoc ordine: Πάνορμος, Ἐλεύθερος ποταμοῦ ἐκβολαί, Ὀλυλλίς, Θερμαὶ Ἱμεραῖαι πόλις. Id est: *Panormus, Eleutheri fluminis os, Olulis, Thermæ Himerenses urbs.* Intervallum inter Panormum & ostium Eleutheri facit Ptolemæus VI circiter millium passuum. tantumdem fermè hodiè deprehenditur esse inter urbem & ostium amnis, cui vulgare nunc vocabulum *Baiaria fiume*.

SOLVS, *sive* SOLENTVM *opidum.*

Vocem Ὀλυλλὶς corruptam esse à genuino vocabulo Σολόεις, sive Σολοῦς, ipse situs, quem ei Ptolemæus tribuit inter prædictum Eleutherum amnem & Thermas Himerenses, satis clarè indicat. est quidpe etiamnunc in dextro latere promontorii, cui vulgaris adpellatio *Monte Gerbino*, castellum cum emporio frumentario, vulgò incolis *Sólanto* dictum: quod olim Græcis fuit, ut modò memoratum, Σολόεις, SOLOIS; & contractè Σολοῦς, SOLVS: Romano ori SOLVNTVM, & SOLENTVM; quemadmodum in Italiâ Ὑδροῦς, sive Ὑδροῦς, *Hydruntum* & *Hydrentum*; Πυξοῦς, sive Πυξοῦς, *Pyxuntum*, & *Buxentum*. De Solûnte ita tradit Fazellus, Decad. I. lib. VIII: *Mons Gerbinus, à Panormo passuum millia XII distans, sequitur: quem mare adlambit: & mons alius, undique præcisus, ei contignus. ad cuius verticem Solcentum, urbs vetustissima, hodiè prorsus jacens cernitur. cuius mœnia, circumquaque jacentia, ac templorum ædiumque privatorum vestigia, columnæ præterea prostratæ, ac cisternæ, quæ hucusque visuntur, eius præteritam ostendunt claritatem. Erat autem ambitus passuum supra mille, & naturali situ communita, unicum habens aditum & adscensu perdifficilem. Subest ei eiusdem nominis hodiè arx, frumenti emporium, portum habens navium capacissimum: ubi & thynnorum præclarus est piscatus. Opidani* inde olim Græcis dicebantur Σολούντιοι, *Solantii*, & Σολουντῖνοι, *Soluntini*. in antiquo verò nummo, Messanæ mihi exhibito, disertissimis literis legi nomen ΣΟΛΟΝΤΙΝΩΝ, id est, *Solontinorum*. Romano ore rectè dicentur SOLVNTINI, à *Solûnte*, sive *Solunto*; & à *Solento*, SOLENTINI. Apud Stephani epitomatorem ita legitur: Σόλοι, Κιλικίας πόλις, ἡ νῦν Πομπηίου πόλις· Ἑκαταῖος Ἀσίᾳ. κέκληται δὲ ἀπὸ Σόλωνος, ὡς Εὐφορίων. ἀνεκλήθη ὑπὸ Πομπηίου, ἐμετωνομάσθη Πομπηιόπολις. ὁ πολίτης, Σολεύς, καὶ Σόλιος· τὸ ἐθνικὸν, Σολεντῖνος, ὡς ἀπὸ τοῦ Σολοῦς Σολοῦντος. Id est: *Soli, Ciliciæ urbs, quæ nunc Pompeiopolis; auctore Hecatæo, in Asiâ. dicta sic ab Solone; ut auctor est Euphorion. Restaurata à Pompeio, mutato nomine Pompeiopolis nuncupata fuit. Opidanus inde dicitur, Solensis, & Solius. femininum Soluntis, ut ab Solûs Solûntis.* Et sequenti mox dictione: Σολοῦς, πόλις Κιλικίας, ὡς Ἑκαταῖος ἐν Εὐρώπῃ. ἐκλήθησαν δὲ ἀπὸ Σολοῦντος κακοξένου, ὃν ἀνεῖλεν Ἡρακλῆς. ὁ πολίτης Σολεύς, καὶ Σολεντῖνος, μὴ τοῦ γ· καὶ Σολευσία, καὶ Σολεῦσις. Id est: *Solûs, urbs Ciliciæ; auctore Hecatæo in Europâ. vocati autem sunt à Solûnte, qui malè tractabat peregrinos; quem Hercules interemit. Opidanus inde Soluntius, & Soluntinus cum n: & Soluntinis, & Soluntias, & Soluntis.* Apud Svidam etiam hæc leguntur: Σόλοι, Σικελίας πόλις καὶ Κύπρου. Id est: *Soli, Siciliæ urbs, & item Cypri.* Nempe, quia Ciliciæ pariter & Cypri urbs fuit eodem nomine Σόλοι, *Soli*; Siciliæ verò Σολόεις sive Σολοῦς, *Solûs*: posterioris sæculi gramma-

grammatici, sive horum exscriptores, vocabula ea miserè confuderunt, absurdasque ac miras inde fabricarunt Chimæras. A Svidâ scriptum fuisse haud dubito, Σόλοι, Κιλικίας πόλις & Κύπρου· id est; *Soli, Ciliciæ opidum, & item Cypri.* Apud Stephani epitomatorem absurda admodùm est loquutio, ubi nomen singularis numeri cum pluralis numeri verbo jungitur, ἡ Σολοῦς πόλις ἐκλήθησαν· id est; *Solûs urbs vocati sunt.* Vbi disertissimè patet, Ciliciæ illam urbem οὐ Σόλους, *Solos*, vel ipsius epitomatoris, qui longè etiam absurdiora aliàs vel sexcenties habet, vel saltem exscriptoris eius menti inhæsisse: eóque magis, quia ad dictæ in Ciliciâ urbis vocabulum hoc Siciliæ opidum Σολοῦς Σολοῦντος memoratur. à quo gentilitium feminininum erat Σολουντὶς Σολουντίδος, & item Σολουνιὰς Σολουνιάδος. masculinum autem Σολούνιος ac Σολουντῖνος. A Ciliciæ autem urbe Σόλοι, quæ Latinis auctoribus, Melæ, lib. I, cap. XIII, ac Plinio, lib. V, cap. XXVII, Solinoque cap. LXXXIII, *Soloe* dicitur, Livio vero lib. XXXVII, ac Plinio lib. VI, cap. XXXIIII *Soli*, plurali numero, gentilitia erant Σολεῖς, *Solenses*; & Σόλιοι, *Solii.* quamquàm in hisce duobus discrimen faciat Diogenes Laërtius, lib. I, in vitâ Solonis. Καί εἰσιν, inquit, οἱ μὲν ἔνθεν [ἀπὸ Κιλικίας,] Σολεῖς· οἱ δ' ἀπὸ Κύπρου, Σόλιοι. Id est: *Et adpellabantur hi quidem in Ciliciâ, Solenses: illi verò in Cypro, Solii.* At quomodò Ciliciæ opidum Hecatæus memoravit in Europâ? Mendis scilicet atque erroribus scatere eum locum, vel hinc satis adparet. Corrigendus igitur in hæc verba: Σολοῦς, πόλις Σικελίας, ὡς Ἑκαταῖος ἐν Εὐρώπῃ. κίκλησκε [sive ὠκλήθη] δὲ ἀπὸ Σολοῦντος καθ ξένους, οὓς ἀνεῖλεν Ἡρακλῆς. Id est: *Solûs, Siciliæ opidum; auctore Hecatæo in Europâ. Nomen autem accepit à Solúnte, peregrinos hospites malè tractante: quem Hercules interemit.* Nempe in fabulosâ illâ totius Siciliæ peragratione; de qua suprà lib. I, cap. II, & item lib. II, cap. I, plura narravimus. Apud Plinium, lib. III, cap. VIII, in Siciliæ descriptione, ita scriptum est: *Opida, Panormum, Solûs, Himera cum fluvio.* Vel ex hoc igitur loco rectè suprà scriptum Ptolemæi locum ita correxeris: Παίορμος, Ἐλεύθερος ποταμοῦ ἐκβολαὶ, Σολοῦς, Θερμαὶ Ἱμεραῖαι. id est: *Panormus, Eleutheri fluvii os, Solûs, Thermæ Himerenses.* nam vocem Ἱμεραῖαι etiam apud eumdem Ptolemæum vitiatam esse, mox infrà ostendam. Duo Itineraria Romana sic habent:

Tabulæ;		Antonini:	
Panormo		*Panormo*	
Solunto	XII.	*Solunto*	XII.
Thermis	....	*Thermis*	XII.

Numerus XII millium hodiéque agnoscitur inter dicta duo opida, *Palermo* & *Sólanto.* Atque hinc etiam porrò ad *Thermas*, quod opidum vulgò nunc vocatur *Términi*, alia computantur XII millia. Cæterùm Ciceroni in Verrinâ II ac III opidani sunt *Solentini.* unde patet, ipsum opidum Romanis quoque olim dictum fuisse *Solentum*: unde tandem illud, quod nunc obtinet, factum est *Sólanto.* Eisdem Romanis in usu fuisse vocabulum *Soloentum*, ut formavit in præscriptis verbis Fazellus, à Græco Σολόεις Σολόεντος, equidem maximè dubitaverim; quando eiusmodi formationem nusquàm reperio; è diverso autem apud Plinium, lib. III, cap. V, exstat *opidum Buxentum, Græcè Pyxûs*; & in lapide antiquo *Hydrentini* sunt ab opido *Hydrento*, quod aliàs *Hydruntum*, ac Græcè *Hydrûs.* Apud Diodorum, libro decimoquarto, ita legitur: Παρέλαβον δὲ καὶ προδοσίᾳ κεφαλοίδιον καὶ Σολοῦντα, καὶ τὴν Ἔννειν. id est: *Cephalœdium & Solúntem Ennamque per proditionem suæ ditioni adjecerunt.* Et ita nominatur opidum libro XX. Ex libro autem XXIII Eclogis legationum referuntur opidani Σολουντῖνοι, *Soluntini.* De antiquis huius opidi incolis ita suprà, in descriptione Panormitanæ urbis, audivimus loquentem Thucydidem libro VI: Οἴκουν δὲ καὶ Φοίνικες πᾶσαν μὲν τὴν Σικελίαν· ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἕλληνες πολλοὶ κατὰ θάλασσαν ἐπεσέπλεον, ἐκλιπόντες τὰ πλεῖω, Μοτύην καὶ Σολόεντα καὶ Παίορμον ἐγγὺς τῶν Ἐλύμων ξυνοικίσαντες ἐνέμοντο. Hoc est: *Phœnices præterea circa cunctam habitabant Siciliam. At postquàm permulti Græcorum illuc cum navibus trajecerunt; relictis plerisque, Motyam ac Solúntem & Panormum, finitima Elymis opida, sedibus ibi positis unà incoluerunt.* Factum id à Phœnicibus simul & Carthaginensibus circa Olympiadem I, suprà in Panormi descriptione ostensum est. Hecatæus, apud quem vetustissima Solúntis est mentio, vixit, teste Svidâ, sub

Dario, Hystaspis filio; qui imperium Persarum suscepit anno IIII Olympiadis LXIIII; regnavitque annos XXXVI. μυθολόγοι quidam posteà originem urbis antiquissimæ Herculeis fabulis adscripserunt. Sed ἐτυμολογία vocabuli Σολόεις, sive Σολῆς, licèt sit Græca; tamen unde id sic dictum fuerit, haud facile dispectu. eaque ipsa causa fuit, cur eam ex dictis fabulis grammatici illi μυθολόγοι derivare conati sint.

HIMERA, *flumen & opidum; quod posteà* THERMAE HIMERENSES.

Sequitur à Solunto post XII millia passuum ὁ Ἱμέρας ποταμὸς, HIMERA *fluvius:* ad cuius ostium olim in lævâ ripâ fuit Ἱμέρα πόλις, HIMERA *urbs;* posteà verò, Himerâ destructâ, haud procul à dextrâ ripâ alia fuit *urbs,* Θερμὰ ὕδατα, cognomento Ἱμεραία, id est, AQVAE CALIDAE HIMERENSES, sive Θερμαὶ Ἱμεραῖαι, THERMAE HIMERENSES dicta. quæ urbs hodiéque in primis Sicularum urbium splendida & incolis frequens, *Términi* vulgò vocatur. unde & *Himera fluvius* cognominatur nunc *Fiume di Términi.* Stephani epitomator: Ἱμέρα, πόλις Σικελίας. Ἑκαταῖος Εὐρώπῃ. ὁ πολίτης, Ἱμεραῖος. ἔστι δὲ ποταμὸς Ἱμέρας, ὡς Νικάνωρ. Id est: *Himera, urbs Siciliæ; auctore Hecatæo, in Europâ. Opidanus inde dicitur Himeræus. Est & amnis Himera; auctore Nicanore.* Et alibi: Ἀκραγαντῖνοι, πόλεις πέντε· Σικελίας, ἀπὸ ποταμῶ τῶν ἐπιῤῥεόντων. φησὶ γὰρ Δῶρις, ὅτι αἱ πλεῖσται τῶν Σικελικῶν πόλεων ἐκ τῶν ποταμῶν ὀνομάζονται· Συρακούσας, Γέλαν, Ἱμέραν, Σελινοῦντα, καὶ Φοινικοῦσσαν, καὶ Εὐρύκλειαν, καὶ Κάμικον, Ἁλυκόν τε καὶ Θερμὸν, καὶ Καμαρίναν. Id est: *Acragantes urbes quinque sunt. una Siciliæ, ab flumine præfluente dicta. Ait quidpe Duris, pleraque Sicularum urbium ab amnibus cognomenta accepisse; Syracusas scilicet, Gelam, Himeram, Selinûntem, Phœnicûntem, Erycen, Camicum, Halycum, Thermum, Camarinam.* Vibius in Catalogo amnium: *Himera opido Thermitanorum dedit nomen Himeræ.* Plinius, lib. III, cap. VIII: *Opida, Panormum, Solûs, Himera, cum fluvio; Cephalœdis.* Ptolemæus: Πάνορμος, Ἐλεύθερος ποταμοῦ ἐκβολαὶ, Σολῆς, Θερμαὶ Ἱμεραῖαι πόλις, Ἱμέρα ποταμοῦ ἐκβολαὶ, Κεφαλοιδίς. Id est: *Panormus, Eleutheri amnis os, Solûs, Thermæ Himerenses urbs, Himeræ fluvii ostium, Cephalœdis.* Falsò heic atque imperitè Himeram fluvium postponi Thermis, id est Aquis calidis Himerensibus, ipsa rerum experientia docet. quidpe Aquæ istæ calidæ etiamnum in prædictâ urbe *Términi* exstant celeberrimæ. flumen autem, quod cognomentum ab urbe nunc habere dixi, esse antiquorum Himeram, Melæ maximè ostendit testimonium; quod lib. II, cap. VII, tale est: *De amnibus Himera referendus: quia in mediâ admodùm insulâ ortus, in diversa decurrit: scindensque eam utrimque, alio ore in Libycum, alio in Tuscum mare devenit.* Hæc sanè fluvii septemtrionale insulæ litus & Tuscum mare petentis descriptio nulli alii circa prædictas Thermas amni convenit, nisi uni illi, quem *Fiume di Términi* cognominari dixi. hic quidpe, totius huius litoris fermè maximus, solus *in mediâ admodùm insulâ*, quà ea inter septemtriones & austrum panditur, inter duo opida *Prizzi* & *Camarata* exoritur. De eodem amne sic Vibius, loco prædicto: *Hoc flumen in duas findi parteis, ait Stesichorus: unâ in Tyrrhenum mare, alterâ in Libycum decurrere.* Et Silius Italicus, lib. XIIII:

Litora Thermarum, priscâ dotata Camænâ,
Armavêre suos; quà mergitur Himera ponto
Aeolio. nam dividuas se scindit in oras.
Nec minùs occasus petit incita, quàm petit ortus.
Nebrodes gemini nutrit divortia fontis:
Quo mons Sicaniâ non surgit ditior umbrâ.

Antigonus in Mirandis: Περὶ δὲ ποταμῶν καὶ κρηνῶν Λύκον μὲν φησι λέγειν, τὸν Ἱμέραν ἐκ μιᾶς πηγῆς ῥεῖσθαι, τὸ μὲν ἀλυκὸν τῶν ῥείθρων ἔχειν, τὸ δὲ πότιμον. Id est: *De fluminibus ac fontibus Lycum, ait, perhibere, Himeram ex uno fonte in duos scindi alveos; alterumque fluvium esse salsum, alterum potabilem.* Solinus, cap. XI: *Himeram cœlestes mutant plagæ. amarus est dum in Aquilonem fluit; dulcis, ubi ad meridiem flectitur.* Malè atque imperitè Solinum naturam duorum fluminum commutasse, quum *Salsus* hodiéque & vocetur & re ipsâ exsistat, qui in meridiem & Libycum mare defluit; alter autem dulcis sit, qui apud Thermitanam urbem in Tuscum æquor effunditur: suprà, lib. I, cap. XVI ostensum est. Hinc etiam rectiùs ita Vitruvius lib. VIII, cap. III: *In Siciliâ flumen est Himera; quod, à fonte quum est progressum, dividitur in duas parteis. quæ pars profluit contra Aetnam, quòd per terræ dulcem succum*

cum percurrit, est infinitâ dulcedine. altera pars, quæ per eam terram currit, unde sal foditur, salsum habet saporem. Certè etiam ex hoc documento, quòd ait dulcem Himeram fluere contra Aetnam, apertè perspicitur, prædictum Thermitanum amnem esse antiquorum Himeram. is quidpe & dulcis est mirum in modum, & solus in hoc insulæ latere à fonte versùs Aetnæ regionem ad mediam usque sui partem profluit: inde verò in septemtriones deflectitur. quem eius versùs Aetnam cursum Silius quoque innuere voluit hoc versu:

Nec minùs occasus petit incita, quàm petit ortus.

Verùm non uno eodemque fonte exoriri prædictos duos amneis Himeras, sed duobus diversissimis longéque inter se remotis, dicto lib. I, cap. XVI docuimus. Vrbem Himeram in ipso fuisse litore, præter suprà citatos geographos, Diodorus quoqu: lib. XI disertissimis testatur verbis; quæ hæc sunt: Καθαπλώσας ὁ Ἀμίλκας, ὁ τῶν Καρχηδονίων στρατηγὸς, τὴ Σικελίας εἰς τὸ ἐν τῷ Πανόρμῳ λιμένα, ἀπεπολεμηκέναι τὸν πόλεμον ἔφησε· πεφοβῆσθαι γὰρ μὴ πολὺ ἡ θάλασσα τὰς Σικελιώτας ἐξέλῃ τῶν κινδύνων. ὅθεν ἡμέρας ἀναλαβὼν τὰς στρατιώτας, πορεύεται μὲν τὴ δυνάμεως ὅλης ἐπὶ τὴν Ἱμέραν, συμπαραπλέοντος δὲ καὶ ναυτικοῦ. ὡς δ' ἦλθε πλησίον τῆ περιοικουμένης πόλεως, δύο παρεμβολὰς ἔθετο, τὴν μὲν τῷ πεζῷ στρατεύματι, τὴν δὲ τῇ ναυτικῇ δυνάμει. καὶ τὰς μὲν μακρὰς ναῦς ἀπάσας ἐνεώλκησε, καὶ πάντῃ βαθείᾳ καὶ τείχει ξυλίνῳ περιέλαβε· τὴν δὲ τῶν πεζῶν παρεμβολὴν ὠχύρωσεν, ἀπωτέρω πασῶν ποιήσας τῆ πόλει, καὶ παρεκτείνας ἀπὸ τῆς ναυτικῆς παραπλησίως μέχρι τῶν ὑπερκειμένων λόφων. καθόλου δὲ πᾶν τὸ πρὸς δυσμὰς μέρος καταλαβόμενος, τὴν μὲν ἀγορὰν ἅπασαν ἐκ τῶν Φοινίκων νεῶν ἐξείλετο. Hoc est: *Amilcar, Panormitanum in Siciliâ portum invectus, bellum se confecisse aiebat; veritum hactenus, ne maris beneficio periculum Siculi devitarent. Ibi per triduum exercitu recreato, adversùs Himeram duxit; classe latus eius comitante. Vbi ad urbem perventum, bina ponit castra; altera terrestribus, nauticis altera destinata copiis. Tum quidquid est navium longarum, subducit; profundâ eas fossâ ligneoque vallo circumdans. Et terrestris exercitus castra ita muniit, uti adversâ urbem fronte contenerentur, à navali inde muro ad imminentem urbi colleis producta. Quumque totam ab occasu partem ita circumvallasset, commeatu naves evacuavit.* Ex his etiam patet, in sinistrâ, ut suprà dixi, amnis ripâ fuisse urbem, quum ab occasu eam castris circumdederit Amilcar. Atque hoc ipsum puto causam erroris præbuisse Ptolemæo, uti is Thermas Himerenseis ad eam posuerit ripam. A quibus condita fuerit Himera urbs, ostendunt Thucydides atque Strabo. Huius verba lib. VI hæc sunt: Τὴν Ἱμέραν μὲν οἱ ἐν Μύλαις ἐκλισιν Ζαγκλαῖοι. Id est: *Himeram condiderunt Zanclani, qui Mylas incolebant.* Thucydidis hæc sunt lib. VI: Καὶ Ἱμέρα ἀπὸ Ζάγκλης ᾠκίσθη ἀπὸ Εὐκλείδου καὶ Σίμου καὶ Σάκωνος. καὶ Χαλκιδῆς μὲν οἱ πλεῖστοι ἦλθον ἐς τὴν ἀποικίαν, ξυνῴκησαν δὲ αὐτοῖς καὶ ἐκ Συρακουσῶν φυγάδες, στάσει νικηθέντες, οἱ Μυλητίδαι καλούμενοι. καὶ φωνὴ μὲν μεταξὺ τῆ τε Χαλκιδέων καὶ Δωρίδος ἐκράθη, νόμιμα δὲ τὰ Χαλκιδικὰ ἐκράτησεν. Hoc est: *Himera quoque Zancles colonia est, ab Euclide, Simo, ac Sacone deducta. in quam plurimi quidem venêre Chalcidenses; sed habitarunt tamen etiam cum ipsis Syracusani exsules, à contrariâ factione superati, quibus nomen Myletidæ. Atque apud hos loquela quidem obtinuit quædam inter Chalcidicam & Doricam media; leges verò Chalcidenses.* Zanclanos Chalcidensium ex Eubœâ insulâ fuisse colonos, suprà lib. I, cap. VI, ostensum est. Cæterùm in eo dissensisse inter se duo isti auctores videntur, quòd Strabo ab iis Zanclanis Himeram conditam tradit, qui Mylas, XXIIII millia passuum à Zanclâ positum opidum, incolebant, Zanclanorum scilicet coloni; Thucydides verò non à Mylis, sed ab ipsâ Zanclâ Himeræ conditores deducit: quibus posteà novos colonos superinduxit Myletidas, Syracusanorum exsules. Et Diodorus quidem, cuius verba mox adponam, Dores in Himerensium urbe, tum magnâ ex parte desolatâ, collocatos tradit à Therone, Agrigentinorum tyranno, Olympiade LXXVI; sed unde eos deduxerit, non addit. Cum Strabone tamen sentire videtur Marcianus Heracleensis; qui ita tradit in Orbis circuitu:

Μετὰ ταῦτα δὲ ἀπὸ Νάξου Λεοντῖνοί τε καὶ
Τλῶ θέσιν τ' ἔχουσα Ῥηγίνη πόλις,
Ἐπὶ δὲ πρῳμὴ κειμένη δὲ Σικελικὴ,
Ζάγκλη, Καλὴ, Καλλίπολις, ἔχον ἀποικίαν.
Πάλιν δ' ἀπὸ τούτων δύο πόλεις, Εὔβοια
Καὶ Μύλαι κατῳκίσθησαν ἀποικαλούμεναι·
Εἶθ' Ἱμέρα καὶ Ταυρομένιον ἐχομένη.
Εἰσὶ δὲ πᾶσαι Χαλκιδεῖς αὗται πόλεις.

Hoc est:

Post hæc à Naxo Leontini, &,
Quæ ex adverso Rhegii
Ad fretum Siculum sita est,
Zancle, item Catana, Callipolis, accepêre colonias.
Rursus verò ab his duæ urbes, Eubœa
Et Myle dictæ, conditæ fuerunt.
Dein Himera, & posthinc Tauromenium.
Sunt autem omnes hæ urbes Chalcidicæ.

Vnam fuisse ex celeberrimis florentissimisque Siciliæ urbibus, patet ex prædicto Thucydidis lib. VI posteà. Μετὰ ἢ τοῦτα, inquit, οἱ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ ἐν τῇ Σικελίᾳ ἔπλεον ἐπὶ τῆς Κατάνης ξὺν παντὶ στρατεύματι ὅπῃ Σελινοῦντος καὶ Ἐγέστης. παραπλέοντες δι' ἐκ δεξιστερᾶ τὴν Σικελίαν, τὸ μὲν τοῦ τὸν Τυρσηνικὸν κόλπον, ἔχον ἐς Ἱμέραν, ἥπερ μόνη ἐν τούτῳ τῷ μέρει τῆς Σικελίας Ἑλλὰς πόλις ἐστί. ἐπεὶ ὡς οὐκ ἐδέχοντο αὐτούς, παρενομίζοντο· καὶ ἐν τῷ παράπλῳ αἴρουσιν Ὑκκαρα. Id est: *Post hæc Athenienſium duces in Siciliâ cum omnibus copiis Catanâ Selinúntem atque Egeſtam versùs navigarunt. Ac præternavigantes à dextrâ Siciliam, quâ ad Tuſcum ſinum vergit, Himeram adpulerunt. verùm quum ab Himerenſibus non reciperentur, ultrà navigarunt. ceperuntque in præternavigatione Hyccara.* Factum hoc esse Olympiadis XCI anno II, Chabriâ Athenis ſummum gerente magiſtratum, teſtis est Diodorus, ſub initium libri XIII; id est, anno ante natum Ieſum Chriſtum CCCCXV. At illa Amilcaris versùs Himeram expeditio LXV annis antiquior est: ut quæ in primum Olympiadis LXXV incidit annum. Itaque etiam Thucydides, lib. VII, inter potentiſſimas Siciliæ civitates connumerat Himerenſes. Καὶ ὁ μὲν Γύλιππος, inquit, ἀναλαβὼν τῶν τε σφετέρων ναυτῶν καὶ ὁπλιτῶν τοὺς ὠφελιμωτάτους ἑπτακοσίους μάλιστα, Ἱμεραίους δὲ ὁπλίτας καὶ ψιλοὺς ξυναμφοτέρους χιλίους, καὶ ἱππέας ἑκατόν, καὶ Σελινουντίων ἴσους ψιλοὺς καὶ ἱππέας, καὶ Γελώων ὀλίγους, Σικελῶν τε ἐς χιλίους καὶ πέντε, ἐχώρει πρὸς τοὺς Συρακοσίους. Hoc est: *Gylippus itaque, adſumtis è ſuorum nautarum & vectorum numero, quos armaverat, ad ſeptingentos, & Himerenſium armatorum ac levis armaturæ, omni numero mille, equitibusque centum, item Selinuntiorum quibusdam levis armaturæ, Gelenſium quoque paucis equitibus, Siculorumque ad mille, pergit Syracuſas.* Et eodem libro infrà: Συρακοσίοις δὲ ἀντεβοήθησαν καὶ Καμαριναῖοι μὲν, ὁμορεῖ ὄντες, καὶ Γελῶοι, οἰκοῦντες μετ' αὐτούς. ἔπειτα, Ἀκραγαντίνων ἡσυχαζόντων, ἐν τῷ ἐπέκεινα ἱδρυμένοι Σελινούντιοι. καὶ εἶδε μὲν ἡ Σικελίας τὸ πρὸς Λιβύῃ μέρος πεπραμένον νενέμηται· Ἱμεραῖοι ἢ ἀπὸ τοῦ πρὸς τὸν Τυρσηνικὸν πόντον μοίρᾳ, ἐν ᾧ καὶ μόνοι Ἕλληνες οἰκοῦσιν· οὗτοι ἢ καὶ μόνοι ἐξ αὐτοῦ ἐβοήθησαν. Id est: *E diverſo Syracuſanis auxilio venêre Camarinenſes, illorum finitimi; tum, qui poſt hos incolunt, Gelenſes: inde, Agrigentinis ab omni hoc bello abſtinentibus, proximè hos incolentes Selinuntii. Atque hi equidem latus Siciliæ Africæ obverſum incolebant. ab alterâ inſulæ parte, quæ ad mare Tuſcum pertinet, uni Himerenſes, qui ſoli è Græcis illic habitant, auxilio iisdem Syracuſanis fuêre.* Sic & Diodorus lib. XIII: Συρακοσίοι δὲ, αἰσθανόμενοι ὅτι ἔρρωμέ τας δυνάμεις εἶναι τῶν Ἀθηναίων, πείσβεις ὅτι τὰς κατὰ τὴν Σικελίαν πόλεις ἀπέστελλον, δεόμενοι τὴν κοινῆς σωτηρίας ἀναλαμβάνεσθαι· ξὺν γὰρ Ἀθηναίοις τῷ μὲν λόγῳ πρὸς Συρακοσίους εἰρήνας τὸν πόλεμον, τῇ δ' ἀληθείᾳ καταστρέψασθαι βουλομένους ὅλην τὴν νῆσον. Ἀκραγαντῖνοι μὲν οὖν καὶ Νάξιοι συμμαχήσειν ἔφησαν Ἀθηναίοις· Καμαρινταῖοι δὲ καὶ Μεσσηνίοι τὴν μὲν εἰρήνην ἄγειν ὡμολόγησαν, τὰς δὲ ὑπὲρ τῆς συμμαχίας ἀποκρίσεις ἀνεβάλοντο. Ἱμεραῖοι δὲ καὶ Σελινούντιοι, πρὸς δὲ τούτοις Γελῶοι καὶ Καταναῖοι ζωαγωνιεῖας τῆς Συρακοσίοις ἐπηγγείλαντο. Hoc est: *Syracuſani, quamprimùm intra fretum esse claſſem Athenienſium cognoverunt, per legationes urbeis Siciliæ ſolicitant atque rogant, ut pro communi omnium ſalute arma ſecum capeſſant. quidpe Athenienſeis, prætextu belli Syracuſanis inferendi, nihil aliud conſtitutum habere, quàm ut totam ſuæ poteſtati inſulam ſubjiciant. Ad quod Agrigentini ac Naxii, ſe in Athenienſium ſocietate fore, reſpondent. Camarinenſes ac Meſſanenſes, ſe à bello vacaturos, proteſtantur; reſponſo de ſocialibus armis in aliud tempus rejecto. Himerenſes atque Selinuntii, cumque his Gelenſes & Catanenſes, auxilia promittunt.* Sed maximè eodem libro posteà: Τοιούτων δὲ ἐλαττωμάτων περὶ τοὺς Συρακοσίους γινομένων, ἠθύμουν οἱ κατὰ τὴν πόλιν. ὡς δ' ἤκουσαν, Γύλιππον εἰς Ἱμέραν καταπλεύσειαν, καὶ στρατιώτας ἀθροίζειν, πάλιν ἐθαῤῥησαν. ὁ γὰρ Γύλιππος μετὰ πεζάρων τελέων καταπλεύσεις εἰς Ἱμέραν, τοὺς Ἱμεραίους πείσεις συμμαχεῖν τοῖς Συρακοσίοις, παρά τε τούτων καὶ Γελώων, ἔτι δὲ Σελινουντίων καὶ Σικανῶν ἠθροίζε στρατιώτας. Hoc est: *Tot igitur adverſis caſibus animi Syracuſanorum haud parum debilitati ſunt. At poſteaquàm renunciatum fuit, Gylippum, Himeræ adpuliſſe, militem contrahere: fiducia ipſis rediit.*

rediit. Gylippus enim, ubi cum IIII *triremibus Himeram attigerat, Himerenſeis ad ſocietatem Syracuſanorum adduxit: & ab his, ſimulque Gelenſibus, Selinuntiis, ac Sicanis, militem conſcripſit.* Hinc Cicero, in Verrinâ II, *Himeram* vocat *opidum* quomdam in primis Siciliæ *clarum & ornatum.* hinc etiam ita de eâ canit antiquus poëta Pindarus, in Olympior. odâ XII, quam Ergoteli Himerenſi compoſuit:

Λίστεμαι πᾶι Ζηὸς Ἐλαθερίᾳ
Ἱμέρᾳ ἁγυιαθενεῖ ἀμ-
φὶ πόλει σώτειρα Τύχα.

Id eſt:

Supplico tibi, filia Iovis, Libertatis præſidis,
Pro Himera, potenti
urbe, ſervatrix Fortuna.

Cæterùm de fortunâ huius urbis ita tradit Diodorus lib. XI: Ἐπ' ἄρχοντος Ἀθηναίοις Φαίδωνος, Ὀλυμπιὰς μὲν ἤχθη ἕκτη πρὸς ταῖς ἑβδομήκοντα· κατὰ δὲ τὴν Σικελίαν Θρασυδαίου τοῦ Θήρωνος ὑπατεύοντος τῆς τῶν Ἱμεραίων πόλεως βαρύτερον καὶ ἀηθέστερον, ζωηρᾶς οὔσης Ἱμεραίους ἀπαλλοτριωθῆναι παντελῶς ἀπ' αὐτοῦ. πρὸς μὲν οὖν τὸν πατέρα προδιαβαί τι καὶ καταγορεῖν ἀπεδοκίμαζον, νομίζοντες ἀχ ἕξειν ἴσον ἀκροατήν· πρὸς δὲ τὸν Ἱέρωνα πρέσβεις ἀπέστελλαν κατηγοροῦντας τοῦ Θρασυδαίου, καὶ ἐπαγγελλομένους τὴν τε πόλιν ἐκείνῳ παραδώσειν καὶ συναποστήσασθαι τοῖς περὶ τὸν Θήρωνα. ὁ δὲ Ἱέρων κρίνας ἀρχικῶς βαρύνεσθαι πρὸς τὸν Θήρωνα, προσέθετο τοῖς Ἱμεραίοις, καὶ τὰ βεβαιωθησόμενα παθραίως ἐμιμήσατο. διόπερ Θήρων ἐξεπέσεις τε κατὰ τὴν βουλὴν, καὶ τὴν μισθωσιν ἀληθινὴν ἐρίσκων, πρὸς μὲν τὸν Ἱέρωνα διελύσατο, τῶν δὲ Ἱμεραίων τοὺς ἐναντίους, πολλοὺς ὄντας, συλλαβὼν ἀποσφάζει. * . * . Θήρων δὲ, μετὰ τὴν Ἱμεραίων σφαγὴν, ὁρῶν τὴν πόλιν οἰκητόρων δεομένην, ζωώκισεν εἰς πεντήκοντα τοὺς τε Δωριεῖς, καὶ τῶν ἄλλων τοὺς βουλομένους ἐπολιτογράφησεν. Οὔπω μὲν οὖν, μετ' ἀλλήλων καλῶς πολιτευόμενοι, διετέλεσαν ἔτη πεντήκοντα καὶ ὀκτώ· τότε δὲ τῆς πόλεως ὑπὸ Καρχηδονίων χειρωθείσης καὶ κατασκαφείσης, διέμεινεν ἀοίκητος μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς καιρῶν. Id eſt: *Athenis ſummi prætoris magiſtratum gerente Phædone, Olympias agebatur* LXXVI. *In Siciliâ tunc Thraſydæus, Theronis filius, Himerenſium urbi princeps datus, quum æquo inſolentiùs aſperiúsque imperaret, animos civium prorſus ab ſe abalienavit. qui quum ad patris tribunal criminationes de filio adferre, ut judicem minimè æquum habituri, inconſultum judicarent, miſſis ad Hieronem legatis, Thraſydæum accuſant, urbisque deditionem, & auxilia contra Theronem illi offerunt. At Hiero, pacificè cum Therone transigendum ratus, proditis Himerenſibus, quæ contra illum machinarentur, clam aperit. Hic, inſidiis diligenter perveſtigatis, indiciorumque veritate cognitâ, Hieroni conciliatur; Himerenſium verò contra ſe aliquid molientes, qui plurimi erant, comprehendit atque mactat.* Paullo pòſt: *Theron, quum Himeram poſt prædictam cladem bonâ ex parte deſolatam cerneret, Dores in eam collocavit; & alios, quicumque vellent, civium loco recenſeri juſſit. Hi per annos* LVIII *præclarè inter ſe rempublicam adminiſtrarunt. tum verò urbs à Carthaginienſibus ſubacta atque exciſa, ad noſtram usque tempeſtatem cultoribus vacua permanſit.* Obſidionem everſionemque urbis, ab Annibale, Carthaginienſium duce, factam, prolixâ recenſet narratione lib. XIII. unde hæc retuliſſe ſufficiet: Ὁ δ' Ἀννίβας τὰ μὲν ἱερὰ συλήσας, καὶ τοὺς καταφυγόντας ἱκέτας ἀποσπάσας ἐνέπρησε, καὶ τὴν πόλιν εἰς ἔδαφος κατέσκαψεν, οἰκιθεῖσαν ἔτη διακόσια πεντήκοντα. Id eſt: *Annibal templa deûm exſpoliat: &, abſtractis inde ſupplicibus, qui eò confugerant, incendio populatur. ipſam denique urbem ſolo æquat, per* CCXL *annos habitatam.* Factum hoc anno IIII Olympiadis XCII, Diocle ſummum Athenis gerente magiſtratum; id eſt, anno ante natum Ieſum CCCCVIIII. Hinc igitur colligitur, conditam fuiſſe urbem Olympiadis XXXII anno IIII; ante natum Ieſum anno IↃCXLVIIII; annis LXXXVII pòſt, quàm primi Græcorum in Siciliam trajecerunt: quos huc trajeciſſe Olympiadis XI anno primo, ſuprà, lib. I, cap. II, oſtenſum. Idem Himeræ excidium, novæque exinde urbis THERMARVM HIMERENSIVM ortum, memorat Cicero in dictâ Verrinâ II. *Opidum*, inquit, *Himeram Carthaginienſes quomdam ceperant; quod fuerat in primis Siciliæ clarum & ornatum. Scipio, bello confecto, Siculis omnibus, Carthagine captâ, quæ potuit, reſtituenda curavit. Himerâ deletâ, quos civeis belli calamitas reliquos fecerat, ii ſeſe Thermis collocârant, in eiusdem agri finibus, neque longè ab opido antiquo. hi ſe patrum fortunam ac dignitatem recuperare arbitrabantur, quum illa maiorum ornamenta in eorum opido collocabantur. Erant ſigna ex ære complura. in his mirâ pulcritudine ipſa Himera, in muliebrem figuram habitumque formata, ex opidi nomine & fluminis. Erat etiam Steſichori poëtæ ſtatua ſenilis inturva, cum libro; ſummo, ut putant, artificio facta: qui fuit Himeræ.*

sed & est & fuit totâ Græciâ summo propter ingenium honore & nomine. Hinc illud Silii, dicto lib. XIIII:

Litora Thermarum, priscâ dotata Camænâ,
Armavêre suos, quà mergitur Himera ponto
Aeolio.

Biennio pòst, quàm eversa fuit Himera, conditam fuisse ab iisdem Carthaginiensibus Thermarum urbem, auctor est Diodorus dicto lib. XIII posteà. Ἀθήνησι μὲν, inquit, Ἀνταγόρης τὴν ἀρχὴν παρέλαβε· οἱ δὲ Καρχηδόνιοι ἐν μὲν τῇ Λιβύῃ μεγάλας παρεσκευάζοντο δυνάμεις, ἐπιθυμοῦντες ἁπάσας τὰς ἐν τῇ νήσῳ πόλεις καταδουλώσασθαι. πρὸς δὲ τὰς στρατιὰς ταύτας ἀφορίσαντες, καταλέξαντες τῶν πολιτῶν ἄνδρας καὶ τῶν ἄλλων Λιβύων οὐκ ὀλίγους, ἔπλευσαν εἰς τὴν Σικελίαν πρὸς αὐτοὺς τοὺς θερμοῖς ὕδασι πόλιν, ὀνομάσαντες Θερμά. Hoc est: *Dum Athenis summum gerit magistratum Antigenes, Carthaginienses numerosum denuo exercitum cogunt; & in hoc omni studio toti sunt, ut omneis Siciliæ urbeis servitutis jugo subjiciant. Antequàm verò copias in insulam transportassent, volonum ex civibus aliisque Afris delectu habito, novam ad ipsas calidas aquas in Siciliâ urbem condunt, quam Thermas vocant.* Himerensium quoque, qui excidio urbis suæ superstites erant, eódem fuisse collatos, testis est luculentissimo de Scipionis facto documento Cicero. Sed & ipse Diodorus posteà, lib. XIIII, Thermarum incolas adpellat *Himerenseis.* Ἱμίλκων δὲ, inquit, πρὸς Ἱμεραίους καὶ τοὺς τὸ Κεφαλοίδιον φρούριον κατοικοῦντας φιλίαν ἐποιήσατο. Id est: *Himilco cum Himerensibus & Cephalœdium habitantibus castellum amicitiam inivit.* Factum hoc anno XI pòst, quàm Thermæ conditæ; id est, Phormione Athenis summum gerente magistratum. Quum igitur Himilco, Carthaginiensium dux, amicitiam Himerensium petierit, patet ex eo, maximam Thermis incolentium partem non Pœnos nec Afros, sed priscos fuisse Himeræ cultores. Cæterùm apud Diodorum, prædicto lib. XIII, ubi in verbis præscriptis legitur vox Θερμὰ, subintelligenda est altera vox ὕδατα, sive λουτρά· id est, *Aquæ calidæ*, seu *balneæ calidæ.* At, quia Latinis vox *aquæ* erat feminini generis; Græcam etiam vocem neutri generis τὰ θέρμα, in femininum converterunt *Thermæ.* Apud Ptolemæum, qui plerumque in Romanis provinciis locorum nomina Romano more formata sequitur, scriptum est, Θερμαὶ Ἱμέραι, id est, *Thermæ Himeræ.* at legendum esse Θερμαὶ Ἱμεραῖαι, id est, *Thermæ Himerenses*, Polybius testatur lib. I. Μεταξὺ δὲ Παρώπου, inquit, καὶ τῶν Θερμῶν τῶν Ἱμεραίων ἐπιπεσὼν αὐτοῖς ἀφνιδίως, σχεδὸν εἰς πεντακισχιλίους ἀπέκτεινε. Id est: *Inter Paropum & Thermas Himerenseis repentè in eos inruens, ad IIII fermè millia hominum cecîdit.* Heic tamen etiam neutrum intelligendum esse genus τὰ Θερμὰ Ἱμεραῖα, existimo. sic & Stephani epitomator: Θερμὰ, χωρίον Σικελίας. Φίλιστος τρίτῳ. τὸ ἐθνικὸν, Θερμαῖος. Id est: *Therma, opidum Siciliæ; auctore Philisto, lib. III. Gentilitium, Thermæus.* Sed Latinis auctoribus, Ciceroni in Verrinis haud semel, & Vibio Sequestro in prædicto Catalogo amnium, dicuntur THERMITANI. quod sanè vocabulum formatum est ab Græco Θερμῖται· ut *Tauromenitani, Lilybætani, Panormitani*, Græcis erant Ταυρομηνῖται, Λιλυβαιῖται, Πανορμῖται, & similia. Θερμαῖοι autem faciebat Latinis THERMENSES. Celebrem hanc quoque fuisse urbem, ex prædictâ Ciceronis Verrinâ II perspicitur. *Senatus*, inquit, *populusque Romanus Thermitanis, quòd semper in amicitiâ fideque mansissent, urbem, agros, legesque suas reddiderunt. Publiusque Rupilius posteà leges ita Siculis ex senatusconsulto de decem legatorum sententiâ dedit,* VT CIVES INTER SE SVIS LEGIBVS AGERENT. Factam posteà COLONIAM *Romanorum*, testatur tabula marmorea, in qua ita perscriptum:

C . MAESIO AQVILIO
FABIO . TITIANO . C . V . COS
OPTIMO . CIVI . AC . PATRONO . BENE . ME
RENTI . ORDO . ET . POPVLVS . SPLENDI
DISSIME . COL . AVG . HIMERAEORVM
THERMIT . PECVNIA . SVA . POSVIT

Eódem an & alius lapis pertineat, qui Neapoli exstitit, teste Pighio, equidem nescio. inscriptio verò talis est:

LICINI

LICINI
ALFIO. LICINIO
V. P. PATRONO. CO
LONIAE. EX. COMI
TIBVS
REGIO. THERMENSIVM. VERE. PATRONO

Apud Plinium equidem, lib. III, cap. VIII, ita legitur: *Opidum Acragas; quod Agrigentum nostri dixêre: Thermæ colonia; amnes Atys & Hypsa: Selinûs opidum. Lilybæum ab eo promontorium.* Thermas istas hodiè vocari Sciaccam, suprà, lib. I, cap. XVII, docui. Coloniam id opidum quòd adpellet Plinius, vereor satis peritè ut id ab eo factum sit. nihilque probabilius, quàm quòd vocabulo deceptus ille sit; quum coloniam intelligerent auctores, ex quibus ipse sua desumsit, Thermas Himerenseis. Certè diserta Martiani Capellæ verba lib. VI in descriptione Siciliæ sunt ista: *Coloniæ in Siciliâ quinque.* Ex his quum IIII suprà indicaverimus istas; *Tauromenium, Catanam, Syracusas, Panormum;* &, quintam fuisse *Himerenseis Thermas*, prædicti lapides ostendant: certum jam ex Capellæ foret auctoritate, Thermas Selinuntias nullam fuisse; nisi Tyndarim quoque, de qua proximo capite dicetur, coloniam fecisset idem Plinius. Res igitur in ambiguo relinquenda. Quamquàm Capellæ error ex eo nasci potuit, quòd Cicero, in actione Verrinâ III, *Fœderatæ*, inquit, *civitates duæ sunt, Mamertina & Tauromenitana. quinque præterea sine fœdere immunes civitates ac liberæ: Centuripina, Halesina, Segestana, Halyciensis, Panormitana.* Posterioribus etiam temporibus nobilem in primis Siciliæ fuisse urbem Thermas Himerenseis, Tabula testatur itineraria, primariæ urbis signo eam referens.

Cæterùm HIMERENSIVM AQVARVM antiquissima memoria ad Herculis usque fabulas relata fuit ab vetustissimis scriptoribus. unde ita scribit Diodorus, lib. IIII: Διεξιόντα δὲ τὸν Ἡρακλέα τὸ Ἐγγέλιον τὴν νῆσον, μυθολογοῦσι, τὰς νύμφας αὐτῷ θερμὰ λουτρὰ πρὸς τὴν ἀναπαυζιν τῆς ὁδοιπορίας ἐμφῆναι καταπαθείας. τούτων δ' ὄντων δυεῖν, τὸ μὲν Ἱμεραῖα, [malè vulgò Ἡμεραῖα] τὸ δ' Ἐγεσταῖα πρεσαγορεύεται, τῷ ὀνομασίαν ἔχοντα παρὰ τῶν τόπων. Id est: *Litus hujus insulæ peragranti Herculi, calidas à nymphis balneas fabulantur apertas fuisse; quibus contractam ex itinere lassitudinem adlevaret. Binæ quum sint: alteræ Himerenses, Egestanæ alteræ, à suis locis dictæ sunt.* Et lib. V: μυθολογοῦσι δὲ, μετὰ τῆς Κόρης τὰς τῆς ὁμοίας παρθενίας ἠξιωμένας Ἀθηνᾶν τε καὶ Ἄρτεμιν ζωοτροφούσας ζωάγειν μεθ' αὑτῆς τὸ αὔθη, καὶ κατασκευάζειν κοινῇ τῷ Διὶ πατρὶ τὸν πέπλον, ἀφ' ἧς τὰς μετ' ἀλλήλων διατριβάς τε καὶ ὁμιλίας, ἀπόσας ἐτέρᾳ τῷ νῆσον παύτῳ μάλιστα, καὶ λαχεῖν ἑκάστῳ αὐτῶν χώραν· τῷ μὲν Ἀθηνᾶν ἐν τοῖς πρὸς τῷ Ἱμέραν μέρεσιν, ἐν οἷς τὰς μὲν νύμφας, χαριζομένας Ἀθηνᾷ, τὰς τε θερμῶν ὑδάτων ἀνεῖναι πηγὰς καὶ τῷ Ἡρακλέους παρουσίαν· τὸν δ' ἐγχωρίους πόλιν αὐτῇ καθιερῶσαι καὶ χώραν, τῷ ὀνομαζομένῳ μέχρι καὶ νῦν Ἀθηναῖον. Id est: *Cum Proserpinâ quoque Minervam atque Dianam, eidem virginitatis studio dicatas, educationis tempore vixisse, & de floribus cum eâ collectis patri Iovi togam communi operâ contexuisse, fabulantur. quæ & propter familiarem inter se consvetudinem insulam mirificè dilexerint; adeò, ut unaquæque certum in eâ locum sibi vindicaverit: Minerva quidem in circumjecto Himeræ tractu. ubi calidarum fonteis aquarum nymphæ sub adventum Herculis in gratiam Minervæ aperuerint: urbem quoque cum agro, qui adhuc Athenæi nomine celebris, incolæ consecraverint.* Falli puto heic nostri sæculi geographos, qui τῷ πόλιν intelligunt dictam fuisse unà cum agro Ἀθηναῖον. cuius sanè nulla aliàs apud rerum scriptores vel geographos exstat mentio: quum tamen ob insignem illam vetustatem latere omneis pariter haud facilè potuerit. Ego ipsam Ἱμέραν existimaverim Minervæ ab incolis fuisse consecratam: & agrum circumjacentem intellexisse Diodorum τὸ Ἀθηναῖον dictum fuisse incolis, id est, ATHENAEVM; sive, si Latine vertas, MINERVALE. Earumdem à nymphis apertarum aquarum meminit & Pindarus, vetustissimus poëta, in dictâ Olympior. odâ XII, his verbis:

Νῦν δ' Ὀλυμπίᾳ στεφανωσάμεν,
Καὶ δὶς ἐν Πυθῶνι Ἰσθμοῖ τ', Ἐρόπλες,
Θερμὰ νυμφᾶν λουτρὰ βασιζεις, ὁμιλέων παρ' οἰκείαις ἑδραις.

Hoc est:

Hoc est:

Nunc, apud Olympiam coronatus,
Et bis apud Pythonem & apud Isthmum, Ergoteles,
Calida nympharum balnea extollis, ver-
sans apud domestica arva.

Ad quæ ita Scholia: Ἐκ τῆ πώτης τῆς αἰτίας, φησὶ, τῆς κατὰ Φυγλῶ, στφθεὶς ἐν Ὀλυμπίᾳ & ἐν Πυθίᾳ & ἐν Ἰσθμῶ, τὰ θερμὰ ὕδατα τῶν νυμφῶν ἐν τῆ ἱμέρᾳ ὑψῶις & ἐπαίρεις τῆ δόξῃ. Ἄλλως· Τὰ ἐν τῆ Σικελίᾳ θερμὰ λετρὰ τῆς Ἱμέρας πόλεως, λέγεται Ἡθλωᾶν ἀναδῆναι εἰς ἀνάπαυσιν Ἡρακλεῖ, ἡνίκα ἐκεῖ ἐφάνη (ἵνες δὲ νύμφας, ὡς καὶ Πίνδαρος) ἵνα ἀπολύσηται, ὅτε τας Γηρυόνε βοῦς ἀπελαυνων παρεγένετο. λείπεται δὲ λέγειν ἀπὸ μέρες αὐτῶ τῶ πόλιν· τόπος γὰρ ἐν αὐτῆ τὰ θερμὰ λετρά. Hoc est: *Ex hac autem occasione, quòd exsul fuisti, coronatus apud Olympiam & Pythiam atque Isthmum, calidas nympharum aquas in Himerâ extollis gloriâ. Aliter: Calida Himeræ urbis in Siciliâ balnea aiunt Minervam aperuisse Herculi in laborum recreationem, quum illuc pervenisset. quidam autem nymphas id fecisse dicunt; ut & Pindarus: uti ablueretur, quum, Geryonis boveis agens, in ea loca pervenisset. A parte autem ipsa urbs significatur. locus quidpe in ipsâ sunt aquæ calidæ.* Falsum hoc esse, distertissimis suprà testatus est verbis Cicero; *Himerâ deletâ*, inquiens, *quos civeis belli calamitas reliquos fecerat, ii sese Thernis collocârant, in eiusdem agri finibus, neque longè ab opido antiquo.* Pindari autem ætate Himera adhuc exstabat; quidpe quem circa Olympiadem LXXV floruisse tradit Diodorus dicto lib. XI; Eusebius autem, in Chronico, Olympiadibus LXXIII, & LXXVI. apud Svidam quidem est Ὀλυμπιὰς ξέ, id est, LXV: sed errorem puto esse vel ipsius Svidæ, vel exscriptoris eius; quum scribendum esset οέ, id est, ut Diodorus habet, LXXV. Pindarus igitur per insigniorem Himerensis agri locum ipsam urbem Himeram innuere voluit.

CAP. IIII.

Cephalædis sive Cephalœdium opidum. Monalus amnis. Halesa sive Alæsa urbs. Halesus sive Alæsus fluvius. Fons Alæsini agri mirandus. Ipyrrha fons. Opida Calacta & Aluntium. Chyda flumen.

CEPHALOEDIS *opidum.* POst Thermas Himerenseis proximè nominatur *opidum* Κεφαλοιδὶς, CEPHALOEDIS, sive Κεφαλοίδιον, CEPHALOEDIVM; vulgò nunc etiam *Cifalù* incolis dictum. Ptolemæus: Ἱμέρα ποταμὸ ἐκβολαὶ, Κεφαλοιδὶς. id est: *Himeræ amnis ostium, Cephalædis.* Plinius, lib. III, cap. VIII: *Opida, Panormum, Solûs, Himera cum fluvio, Cephalædis.* Strabo, lib. VI: Ἐκ δὲ τ Τυνδαριδ εἰς Ἀγάθυρσον μίλια λ', καὶ τὰ ἴσα εἰς Ἄλαισαν, καὶ πάλιν ἴσα εἰς Κεφαλοίδιον, ταῦτα μὲν πολίχνια· εἰς δὲ Ἱμέραν ποταμὸν ιή. Hoc est: *Ab Tyndaride Agathyrsum usque millia sunt* XXX. *hinc Alæsam totidem. aliaque inde* XXX *Cephalœdium: quæ omnia opidula sunt. tum verò ad Himeram flumen millia sunt* XVIII. Longè aliter hæc computantur in Itinerariis Romanis; quæ ita habent:

Tabulæ;		Antonini;	
Thermis		*Thermis*	
Cephalœdo	XXIIII.	*Cefalodo*	XXIIII.
Halesa	XVIII.	*Alesa*	XXVIII.
Calacte	XII.	*Caleate*	XXVI.
		Solusapre	VIIII.
Agatinno	XII.	*Agantinno*	XX.
Tindareo	XXIX.	*Tindaride*	XXVIII.

Hodiéque inter *Término* atque *Cifalú* opida XXIIII numerantur millia passuum. at millia hæc inter Cephalœdim & Panormum XLVIII tam exigua sunt, uti ea uno die haud perinde accelerato gradu pedibus mense Aprili confecerim. Sed de veteris opidi situ ita tradit Fazellus, Decad. I, lib. VIIII, cap. III: *Cephalœdis urbs vetusta nomen à* κεφαλὴ, *quod caput est Latinis, nacta est, vel ob id, quod ad verticem præruptæ rupis,*